

POLISI ADDYSG RHYW YSGOL GYFUN GŴYR

(Adlewyrcha'r polisi yn benodol Erthyglau 6,12,16,19,34 Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn))

Rhagarweiniad

Ystyrir Addysg Rhyw yn rhan integredig o gwricwlwm ysgol ac o'r rhaglen fugeiliol lawn sy'n cyfrannu at ethos ysgol gyfan, un sy'n gosod ffocws ar ddatblygiad personol cyflawn drwy osod cynnydd yng ngwybodaeth a dealltwriaeth yr unigolyn o faterion rhywiol, datblygiad sgiliau a'i hunan-les yn flaenllaw.

Mae'r polisi yn ymateb i ofynion cyfreithiol, strategaethau cenedlaethol a chanllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru e.e. Deddf Addysg 1996 a gofynion y fframwaith ABCh ar gyfer dysgwyr 7 i 19 oed. Yn ogystal, mae'n adlewyrchu egwyddorion rhai o bolisiau eraill yr ysgol e.e. Cwricwlwm, Cydraddoldeb ac Amrywiaeth, ac Amddiffyn Plant.

Nodau a Deilliannau

Addysgir Addysg Rhyw o fewn fframwaith o werthoedd ac egwyddorion moesol a thrwy hynny

- rhoi cyfle i ddisgyblion gael gwybodaeth ffeithiol am eu cyrff a'r prosesau sy'n gysylltiedig â thyfu i fyny a rhyw - fel blaenlencyndod, atalcenhedlu a heintiau rhywiol gan gynnig cyfle iddynt drafod materion sydd o bwys ar adegau penodol wrth iddynt aeddfedu.
- meithrin ym mhob unigolyn yr hyder, yr hunan barch a'r hunan ddibyniaeth i ddatblygu cod moesol personol a fydd yn ei alluogi i wrthsefyll unrhyw bwysau annheg i fod yn rhywiol weithredol
- datblygu sensitifrwydd a pharch at werthoedd a theimladau eraill o ran hil, rhyw a chrefydd
- trafod Addysg Rhyw o fewn cyd-destun perthynas gariadus a gofalgar o gyfrifoldeb personol, o hunan-barch a pharch at eraill gan drafod yr angen am gariad, ymddiriedaeth ac ymrwymiad mewn perthynas rhywiol
- meithrin yr ymwybyddiaeth bod gan bawb yr hawl i gael eu parchu
- gyfnewid rhagfarn am wybodaeth ffeithiol gywir sy'n sicrhau diogelwch yr unigolyn
- dysgu bod gan bob unigolyn yr hawl i wneud dewisiadau drostynt eu hunain ac i beidio â bod yn rhywiol weithredol
- bwysleisio bod gan bob plentyn yr hawl i gael ei eisiau a bod trafod y cyfrifoldebau ynghlwm â dechrau a magu teulu a phwysigrwydd atalcenhedlu yn rhan hanfodol o ddechrau perthynas rhywiol
- rhoi gwybodaeth am ddulliau atalcenhedlu ynghyd a goblygiadau'r amrywiol ddewisiadau
- codi'r ymwybyddiaeth bod rhyw anniogel yn golygu cenhedlu plentyn yn anfwriadol, dal heintiau rhywiol, a datblygu cancr y groth ac AIDS
- addysgu i bob unigolyn fod gan bobl hawliau dros eu cyrff a'r hyn sy'n digwydd iddynt gan godi ymwybyddiaeth unigolyn fod rhai gweithredoedd rhywiol yn gyfystyr â cham-drin a thrwy hynny gynyddu'r hyder i geisio cymorth i ddodi terfyn ar sefyllfa y teimlant yn anhapus ynglŷn ag e
- datblygu mewn unigolion cyfres o sgiliau Hanfodol ac Allweddol fel y gallant weithredu'n fwyfwy llwyddiannus fel dysgwyr a dinasyddion

Rheoli Addysg Rhyw

Fe reolir rhaglen Addysg Rhyw yr ysgol ynghyd â'i safonau dysgu ac addysgu, gan yr Uwch Athro sydd â chyfrifoldeb dros ddarpariaeth ABCh (RAE) mewn cydweithrediad â'r Uwch Athrawes â chyfrifoldeb am MDaPh Iechyd a Lles (SAT), tîm addysgu Iechyd a Lles /ABCh a Phennaeth y Chweched Dosbarth (AT). Bydd yr unigolion hyn yn mynychu HMS perthnasol ar agweddau o Addysg Rhyw yn ôl yr angen er mwyn sicrhau gwybodaeth gyfoes am y maes a datblygiad proffesiynol personol.

Cynnwys Addysg Rhyw a phryd y'i cyflwynir yn rhan o raglen foreau ABCh yr ysgol a gwersi Iechyd

<u>CA3</u>	<u>Testun</u>	<u>Cynnwys</u>	<u>Adnoddau</u>
Blwyddyn 7	Newidiadau'r Corff Perthnasion positif	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwynir y disgyblion i flaenlencyndod, gan gynnwys y mislif • Cyfathrach rywiol y tu fewn i berthynas sefydlog a chariadus • Gallu gwneud dewisiadau positif o safbwynt y perthnasau mae disgyblion yn ffurfio gydag eraill	<ul style="list-style-type: none"> • Taflenni gwybodaeth, yn cynnwys tasgau a baratowyd gan Arweinydd MDaPh Iechyd a Lles yr ysgol. • Pecyn gwybodaeth a chyfres o dasgau unigol a dosbarth
Blwyddyn 8	Taith Bywyd Secstio	<ul style="list-style-type: none"> • Trafodir rhyw fel un o brofiadau bywyd a'r pwysigrwydd o feithrin ymagwedd aeddfed a chyfrifol tuag ato, heb bwysau allanol na chwaith rhagfarn • Beth yw "secstio" a pham ddylai plant fod yn ymwybodol amdano?	<ul style="list-style-type: none"> • Taflenni gwybodaeth, yn cynnwys tasgau, a baratowyd gan dîm Iechyd yr ysgol • Pecyn o dasgau tanio, clipiau gweledol, ymchwil i'r cyfryngau cymdeithasol i adnabod y problemau yn codi o "secstio"
Blwyddyn 8	Sesiwn 'Corff Iach'	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfeirir at bwysigrwydd o lendid corfforol ac effaith hynny ar	<ul style="list-style-type: none"> • Adnoddau gan dîm Iechyd yr ysgol

	Perthnasion positif	<p>iechyd rhywiol</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ymestyn ar uned waith blwyddyn 7 ar y thema-Sut mae modd cynnal perthynasau positif a diogel? 	<ul style="list-style-type: none"> • Uned waith gyda thasgau unigol, awgrymiadau a syniadau
Blwyddyn 9	<p>Atalcenhedlu</p> <p>Ecsbloitio rhywiol</p> <p>Masnachu pobl</p> <p>Normau cymdeithasol yn gysylltiedig â rhywedd</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfathrach rywiol a'r dulliau gwahanol o atalgenhedlu e.e. condom, Pilsen, gan eu defnyddio mewn gweithred lle mae pobl yn cydsynio i'w gyflawni • Sut gellir stopio beichiogi a sut i ddefnyddio dulliau atal cenehdlu'n effeithiol • Deall beth yw-camfanteisio rhywiol a'i fod yn gamdriniol ac anghyfreithlon. • Ymwybyddiaeth o fasnachu pobl a chamfanteisio'n rhywiol ar blant. Ystyried pwysigrwydd eu diogelwch eu hunain a sut i leihau risg • Deall stereteipio ar sail rhywedd, astudio normau cymdeithasol yn gysylltiedig â rhywedd, deall rhywedd amrywiol a thrawsrywioldeb 	<ul style="list-style-type: none"> • Tafenni gwybodaeth a baratowyd gan dîm lechyd yr ysgol • Asiantaeth allanol e.e. Info-nation • Nyrs lechyd yr ysgol • Senarios, Astudio ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth, tasgau megis 'yn y gadair boeth' a defnydd o 'Stori Whitney' • Deunydd 'Caught in Traffick.' • Cynlluniau gwersi a chyfres o adnoddau, materion i'w hystyried a phynciau trafod

<u>CA3</u>	<u>Testun</u>	<u>Cynnwys</u>	<u>Adnoddau</u>
	Heintiau Rhywiol	Pwysigrwydd Rhyw Diogel a'r canlyniadau posib o anwybyddu hynny e.e. clamydia	Asiantaeth allanol e.e. Information
	Panel Addysg Rhyw	Cyfle i'r disgyblion ofyn cwestiynau, mewn modd agored neu'n anhysbys, i banel o arbenigwyr ar bob math o gwestiynau rhywiol e.e. cyfathrach gan unigolion o'r un rhyw	Panel o arbenigwyr e.e. Meddyg Teulu, Nyrs Iechyd Rhywiol
<u>CA4</u>			
Blwyddyn 10	Manteision Byw'n Iach/atal cenhedlu	Ail ymweld â thestunau'n ymwneud ag iechyd rhywiol gan gyflwyno gwybodaeth fanylach a newydd ar heintiau rhywiol e.e. HIV/AIDS, ac ailbwysleisio dulliau atalgenhedlu	<ul style="list-style-type: none"> • Taflenni gwybodaeth a thasgau a baratowyd gan dîm Iechyd yr Ysgol • Asiantaethau allanol e.e. Nyrs Iechyd Rhywiol
Blwyddyn 11	Gwerth Perthnasoedd	Trafod cwestiynau moesol o bosib e.e. erthyliad, gwrywgydiaeth, deurywiaeth	<ul style="list-style-type: none"> • Taflenni gwybodaeth a thasgau a baratowyd gan dîm Iechyd yr Ysgol
	Cynllun llesiant	Adnodd i helpu'r disgyblion gadw yn iach ac i gymryd camau priodol pan nad yw pethau'n mynd cystal	
<u>CA5</u>			
Blwyddyn 12/13	Gwerth Datblygu Ymagwedd Gyfrifol at Rywioldeb	<ul style="list-style-type: none"> • Trafod cwestiynau moesol yn ymwneud â rhyw e.e. trosglwyddo HIV mewn modd bwriadol, byw gyda HIV, homoffobia, LHDT • Cyflwyniadau ar beryglon heintiau 	<ul style="list-style-type: none"> • Taflenni gwybodaeth a thasgau a baratowyd gan dîm ABC Ch BI 12/13 • DVD e.e. rhaglen deledu Stephen Fry ar HIV • Asiantaeth allanol e.e. Arbenigwr ar

		rhywiol gan edrych yn gignoeth ond sensitif ar yr effeithiau	heintiau rhywiol
--	--	--	------------------

Addysgu Addysg Rhyw

Addysgir Addysg Rhyw drwy wersi lechyd a Lles a boreau ABCh yr ysgol gan y tîm lechyd, sef grŵp o athrawon sydd wedi dewis arbenigo yn y gwaith o addysgu'r thema hon i ddisgyblion yr ysgol. Atgyfnerthir yr addysgu yn achlysurol gan sesiynau a gynhelir gan asiantaethau allanol ac arbenigwyr iechyd. Fel arfer addysgir Addysg Rhyw i ddosbarthiadau gallu cymysg o fechgyn a merched, ond yn achlysurol, yn ôl yr angen, oherwydd natur sensitif y deunydd a grwpiau o ddisgyblion, addysgir testun e.e. archwilio'r corff i ganfod haint rhywiol, i fechgyn a merched ar wahân. Addysgir Addysg Rhyw mewn modd sensitif gan gadw'n flaenllaw yr egwyddor o ryw diogel yng nghyd-destun perthynas gariadus a'r pwysigrwydd o ymagwedd diragfarn tuag at ymddygiad rhywiol cyfrifol a chyfreithiol. Yn ganolog hefyd i'r addysgu yw'r pwyslais ar ddatblygu cyfres o sgiliau - meddwl, cyfathrebu, TGCh, rhif, gweithio gydag eraill a gwella dysgu - yn seiliedig ar ofynion y Fframwaith ABCh.

Cyfoethogir rhaglen Addysg Rhyw yr ysgol gan gynnwys meysydd llafur pynciau eraill y cwricwlwm, yn arbennig Gwyddoniaeth, ond hefyd Addysg Grefyddol, Iechyd a Gofal Cymdeithasol, Gofal Plant, ac yn y blaen. Yn ogystal, mae ymglymiad yr ysgol i'r Cynllun Ysgolion Iach hefyd yn fodd i addysgu'r disgyblion ynghylch agweddau o iechyd rhywiol.

Cefnogi'r Disgybl

Oherwydd natur sensitif cynnwys y rhaglen Addysg Rhyw, y mae'n bosib y bydd disgybl, yn fwriadol neu'n anfwriadol, yn rhannu gwybodaeth ag athrawon a allai fod yn achos o ofid o ran materion Diogelwch Plant. Yn y fath amgylchiadau, y mae'n hanfodol fod athrawon yn dilyn y canllawiau a gynhwysir ym Mholisi Amddiffyn Plant Cyngor a Sir Abertawe a'r Gweithdrefn Ysgol ynghylch Achosion o Gamdrin. O ganlyniad, efallai fydd angen cefnogaeth ar y disgybl drwy fodd cwnselydd yr ysgol (Angharad Wiltshire/Duncan Rowe) neu gan asiantaeth Lles allanol e.e. Gwasanaethau Cymdeithasol. Drwy'r holl broses, ymdrechir i ennyn ymddiriedaeth a dealltwriaeth y disgybl ynghylch y camau, mewn cydweithrediad â rhieni/gofalwyr, ag eithrio os fydd hynny yn gosod y disgybl mewn mwy o berygl.

Eithrio Disgyblion

Yn ôl y gyfraith, mae gan rieni/gofalwyr yr hawl i eithrio disgybl sy'n 15 oed neu'n ifancach o ddarpariaeth Addysg Rhyw mewn ysgol. Pe derbynnir cais felly naill ai gan Gadeirydd y Corff Llywodraethol neu'r Pennaeth, fe eithrir y disgybl naill ai o holl, neu'n rhannol, o'r ddarpariaeth Addysg Rhyw (yn ddibynnol ar gais rhieni/gofalwyr) tan yr hysbysir yr ysgol i'r gwrthwyneb gan y rhieni/gofalwyr. Yn ystod y cyfnodau addysgu Addysg Rhyw, fe drefnir i'r disgybl barhau â'i addysg dan ofal aelod o'r staff mewn ystafell arall.

Gwerthuso ac Adolygu'r Polisi

Fe werthusir ac adolygir y Polisi Addysg Rhyw yn unol â gweithdrefnau ysgol gyfan ynghylch unrhyw bolisi ysgol. Yn ganolog i'r prosesau yma yw llais y disgybl, sydd efallai'n fwyfwy pwysig yng nghyswllt Addysg Rhyw oherwydd sensitifrwydd y maes i rai disgyblion. O ganlyniad, drwy fodd gweithdrefnau'r Cyngor Ysgol, Y Cynghorau Dosbarth a Blwyddyn a Chyngor y Chweched

Dosbarth, bydd modd i ddisgyblion leisio'u barn ar y ddarpariaeth gan gyfrannu'n felly yn gadarnhaol i weithdrefn blynyddol yr ysgol o hunanwerthuso.

(Adolygwyd: Medi 2019)